

Pöytäkirja

Dnro OKM/3/010/2018

Hankenro OKM004:00/2018

18.4.2018

Asia Saamelaiskäräjien ja Opetus- ja kulttuuriministeriön välinen, saamelaiskäräjälain (974/1995) 9 §:n mukainen neuvottelu

Aika 5.4.2018 klo 11–12

Paikka Etäneuvottelu (Skype for Business)

Neuvotteluiden aihe

Luonnos hallituksen esitykseksi eduskunnalle varhaiskasvatuslaiksi

Läsnä

Saamelaiskäräjät:

- Tiina Sanila-Aikio, puheenjohtaja
- Annika Pasanen, kielipesäohjaaja
- Ulla Aikio-Puoskari, koulutussihteeri

Opetus- ja kulttuuriministeriö:

- Tarja Kahiluoto, neuvotteleva virkamies
- Marjaana Larpa, suunnittelija

1 § NEUVOTTELUN AVAUS, OSALLISTUJEN TOTEAMINEN JA JÄRJESTÄYTYMINEN

Saamelaiskäräjien puheenjohtaja Tiina Sanila-Aikio avasi neuvottelun klo 10:58. Todettiin neuvottelun osallistujat.

Valittiin kokoukselle puheenjohtajaksi Tarja Kahiluoto (OKM) ja sihteeriksi Marjaana Larpa (OKM) sekä sovittiin, että neuvottelusta laaditaan pöytäkirja, jonka kaikki neuvotteluun osallistuneet tarkistavat. Kahiluoto ja Sanila-Aikio varmistavat pöytäkirjan allekirjoituksillaan.

2 § NEUVOTTELUEDELLYTYSTEN VARMISTAMINEN JA TOTEAMINEN

Varmistettiin edellytykset neuvotteluiden läpiviennille oikeusministeriön vahvistaman saamelaiskäräjälain 9 §:n neuvotteluvollisuuden toteuttamista koskevan ohjeen mukaan

Opetus- ja kulttuuriministerio

Meritullinkatu 10, Helsinki | PL 29, 00023 Valtioneuvosto
Puh. 0295 16001 | kirjaamo@minedu.fi

Undervisnings- och kulturministeriet

Sjotullsgatan 10, Helsingfors | PB 29, 00023 Statsradet
Tin 0295 16001 | kirjaamo@minedu.fi

www.minedu.fi

toteamalla, että kummallakin osapuolella on oikeus neuvotella asiasta toimivaltansa puitteissa. Todettiin kyseessä olevan kärjälain 9 §:n mukainen neuvottelu.

3 § ASIOIDEN KÄSITTELYJÄRJESTYKSEN HYVÄKSYMINEN

Hyväksyttiin seuraava asioiden käsittelyjärjestys:

- 4 § Luonnos hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuslaiksi/
Saamelaiskäräjien esitys 12 § koskien
- 5 § Luonnos hallituksen esitykseksi varhaiskasvatuslaiksi/
Saamelaiskäräjien esitys 22 § koskien
- 6 § Muut asiat
- 7 § Neuvottelun päättäminen

4 § LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI VARHAISKASVATUSLAIKSI/ SAAMELAISKÄRÄJIEN ESITYS 12 § KOSKIEN

Saamelaiskäräjät ehdotti lausunnossaan esityksen 12 §:n 1 ja 4 momentin perusteluihin muutoksia. Pykälä koskee lapsen varhaiskasvatusoikeutta ja sen laajuutta.

Saamelaiskäräjien asiasta antamassa lausunnossa todetaan:

Oikeus saada 20 tuntia varhaiskasvatusta viikossa on yleinen, ja oikeus kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen riippuu tarpeesta. Oikeus saamen kielen omaksumiseen ja oikeus sosiaalistumiseen omaan ikäryhmäänsä saamen kielellä pitäisi katsoa sellaiseksi oikeudeksi, jonka takia lapselle tulee järjestää varhaiskasvatusta kokopäiväisesti, mikäli lapsen huoltajat niin haluavat, vaikka ehdot eivät muuten täytyisikään (esim. toinen vanhempi on kotona).

Lakiehdotuksen perusteluissa todetaan, että mahdollista laajempaa varhaiskasvatusoikeutta lapsen yleisen edun perusteella ei lähdetä erittelemään vaan se on tapauskohtainen. Tämä asia on noussut esille saamen kielipesätoiminnan ja saamenkielisen päivähoiton hoitoaikoja määritettäessä. 20 tuntia saamenkielistä varhaiskasvatusta viikossa ei aina ole riittävä lapsen kielen omaksumisen ja kehittymisen kannalta, koska lapsen kasvuympäristöä hallitsee vahvasti suomen kieli kaikkialla maassa. Erityisesti saamen kielilympärypäivähoitoa saaville lapsille, joille kielipesä voi olla ainoa saamen kieliympäristö, laajamittainen omalla kielellä toimiva varhaiskasvatus on tärkeää.

Vahva kiinnittyminen omaan kieleen jo varhaislapsuudessa luo turvallisuutta ja kehittää tasapainoista identiteettiä ja tervettä itsetuntoa. Saamelaisilla on paljon kokemuksia oman kielen menettämisen tai puutteellisen omaksumisen aiheuttamista taakkakertymistä, jotka voivat aiheuttaa monenlaisia psykofyysisiä ongelmia myöhemmässä elämässä.

Oikeus saamen kielen omaksumiseen ja oikeus sosiaalistumiseen omaan ikäryhmäänsä saamen kielellä pitäisi katsoa sellaiseksi oikeudeksi, jonka takia lapselle tulee järjestää

varhaiskasvatusta kokopäiväisesti, mikäli lapsen huoltajat niin haluavat, vaikka ehdot eivät muuten täyttyisikään.

OKM:n kanta OKM:n kannan mukaan hallituksen esitykseen ei tulisi tehdä muutoksia. OKM perustelee kantaansa seuraavasti:

Esitetyn 12 §:n 4 momentin mukaan lapselle on järjestettävä varhaiskasvatusta kokopäiväisesti, jos se on tarpeen lapsen kehityksen, tuen tarpeen tai perheen olosuhteiden takia taikka se on muutoin lapsen edun mukaista. Esitetyn 4 momentin ensisijaisena tarkoituksena on turvata lapsen hyvinvointi ja oppiminen sekä mahdollisen tuen järjestäminen joko lapsen kehityksen tai perheen tilanteen takia. Tämä kuvaa myös varhaiskasvatuspalvelujen asemaa yhtenä keskeisenä ehkäisevänä lastensuojelun muotona. Myös kielellisen kehityksen tukeminen voi tulla kyseeseen säännöksen myötä. Kielen ja kulttuurin säilyttäminen, joka on tärkeä itseisarvo, ei kuitenkaan ole kyseisen säännöksen ensisijaisena tavoitteena, vaan tavoitteena on lapsen hyvinvoinnin ja oppimisen turvaaminen. Oikeus omaan kieleen ja kulttuuriin on lapsen edun mukaista ja se on tuotu esiin niin voimassaolevan kuin ehdotetun varhaiskasvatustalain tavoitteissa. Eri kielten ja kulttuurien vertailua, joka tietyn kielen ja kulttuurin esiin nostaminen synnyttää, ei kuitenkaan ole perusteltua ottaa lain perusteluihin hämärtämään lapsen edun ensisijaisuutta. Kyseessä on kaksi eri oikeushyvä.

Lakiesitys on valmisteltu siten, että varhaiskasvatusoikeus ei muutu ja laki on tietovarantoa ja henkilöstörakennetta lukuun ottamatta kustannusneutraali. Edellä esitetty perustelujen muutos saattaisi laajentaa kuntien järjestämisvelvoitetta, josta seuraisi kustannuksia. Valtiontalouden kehyksissä ei ole varattu rahaa varhaiskasvatusoikeuden muuttamiselle.

Saamelaiskäräjät toi neuvottelussa lisäksi esille, että oikeus saamen kielen ja saamelaiskulttuurin omaksumiseen on nimenomaan saamelaislapsen hyvinvoinnin ja oppimisen turvaamista. Kyse ei ole mistä tahansa kieli- tai vähemmistöryhmästä, vaan Suomen ainoasta alkuperäiskansasta. Saamelaisilla on perustuslain mukaan oikeus ylläpitää ja kehittää kieltään ja kulttuuriaan, ja äidinkieleltään saamenkieliselle lapselle on varhaiskasvatustalain mukaan tarjottava varhaiskasvatusta saamen kielellä. Saamelaiskäräjät katsoo, että jos lakitekstiin tai sen perusteluihin ei kirjata oikeutta kokopäiväiseen varhaiskasvatukseen saamen kielen ja saamelaiskulttuurin omaksumisen vuoksi, lakitekstiä ja lapsen etua tulkitaan eri kunnissa ja eri viranomaisien kesken todennäköisesti eri tavoin, mikä asettaa saamelaislapset keskenään eriarvoiseen asemaan.

Saamelaiskäräjät esitti kompromissina kirjausta pykälän yksityiskohtaisiin perusteluihin. Sovittiin, että kirjaus toimitetaan OKM:lle kirjallisesti.

Koska OKM:n edustajilla ei ollut valtuuksia päättää Saamelaiskäräjien muutosehdotuksen sisällyttämisestä hallituksen esitykseen, sovittiin neuvottelujen jatkamisesta kirjallisella menettelyllä.

5 § LUONNOS HALLITUKSEN ESITYKSEKSI VARHAISKASVATUSLAIKSI/ SAAMELAISKÄRÄJIEN ESITYS 22 § KOSKIEN

Saamelaiskäräjät ehdotti lausunnossaan esityksen 22 §:än muutosta, jolla velvoitettaisiin varhaiskasvatuksen järjestäjä laatimaan erillinen varhaiskasvatussuunnitelma saamenkielistä varhaiskasvatusta varten.

Saamelaiskäräjien asiasta antamassa lausunnossa todetaan:

Saamelaiskäräjät esittää, että säännöksessä veloitetaan varhaiskasvatuksen järjestäjä laatimaan erillinen varhaiskasvatussuunnitelma saamenkielistä varhaiskasvatusta varten samaan tapaan kuin perusopetuslaki velvoittaa opetuksen järjestäjät hyväksymään erillisen opetussuunnitelman suomen-, ruotsin- ja saamenkielistä opetusta varten (perusopetuslain 15 §). Saamelaisyhteisön kielellinen ja kulttuurinen tilanne poikkeaa huomattavasti suomenkielisen yhteisön tilanteesta. Saamen kielet ja saamelainen kulttuuri ovat uhanalaisia ja saamenkielisellä varhaiskasvatuksella on huomattavan suuri merkitys niiden molempien ylisukupolvisen jatkuvuuden varmistamisessa.

Saamelainen varhaiskasvatus jakaantuu kahteen toimintamuotoon: saamea äidinkielenään puhuvien lasten omakieliseen päivähoitoon ja saamen kieliä elvyttävään kielipesätoimintaan, jota opetus- ja kulttuuriministeriö erillisrahoittaa osana saamen kielten elvyttämistoimia ja Suomen ihmisoikeuspolitiikkaa. Velvoite erillisen saamenkielistä varhaiskasvatusta koskevan suunnitelman laatimiselle on tärkeä, jotta saamelaisen varhaiskasvatuksen kielelliset ja kulttuuriset erityispiirteet ja -tarpeet tulevat huomioituiksi. Lakiluonnokseen sisältyvä säännös mahdollistaa erillisen saamenkielisen varhaiskasvatuksen suunnitelman laatimisen, mutta ei edellytä sitä.

Sovittiin, ettei hallituksen esitykseen tehdä muutoksia, koska Opetushallituksen antamat Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Määräykset ja ohjeet 2016:17) edellyttävät varhaiskasvatuksen järjestäjiä laatimaan erillisen varhaiskasvatussuunnitelman suomen-, ruotsin- ja saamenkielistä varhaiskasvatusta varten (OPH:n asiakirjassa osion 1.2. loppu, sivu 10). Saamelaiskäräjät pitää asian mainitsemista hyvänä ja tärkeänä asiana Varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa. OKM erikseen totesi, että kyseinen kohta on tulkinnallisesti epäselvä ja että kyseinen perusteasiakirja ei voi ylittää lain sanamuotoa. Saamelaiskäräjät esitti keskustelun pohjalta huolensa, että ministeriö tulee edellyttämään Opetushallitukselta asiaa käsittelevän kohdan poistamista Varhaiskasvatussuunnitelman perusteista. OKM toi esiin, että OPH vastaa perusteasiakirjan sisällöstä.

6 § MUUT ASIAT

Muita asioita ei ollut.

7 § KOKOUKSEN PÄÄTTÄMINEN

Neuvottelun puheenjohtaja päätti kokouksen klo 12:00. Neuvottelua oli päätetty jatkaa kirjallisella menettelyllä hallituksen esitysluonnoksen 12 §:n perusteluiden osalta.

KIRJALLINEN MENETTELY

Saamelaiskäräjät esitti kokouksen jälkeen 5.4.2018 sähköpostitse seuraavan täydennyksen:

Saamelaiskäräjät esittää, että varhaiskasvatuslain yksityiskohtaisiin perusteluihin (3. luku, 12 § 4 mom) lisätään seuraava lause HE:n sivulle 80, neljänteen kappaleeseen kolmanneksi lauseeksi (lisäys merkitty kursiivilla):

”Momentissa ei lueteltaisi tyhjentävästi syitä, joiden vuoksi kokopäiväinen varhaiskasvatus olisi järjestettävä. Voimassa olevan lain tulkinnan mukaisesti lapsella voisi olla tuen tarvetta fyysisen, tiedollisen, taidollisen, tunne-elämän, sosiaalisen tai muun vastaavan kehityksen tai oppimisen osa-alueella, mitä voitaisiin tukea lapsen kannalta vaikuttavammin varhaiskasvatuksessa kuin kotona. Tällainen tarve voi olla mm. saamenkielisessä varhaiskasvatuksessa olevan lapsen saamen kielen omaksumisen varmistaminen.”

Saamelaiskäräjät katsoo, että ministeriön olisi tullut neuvotella saamelaisen varhaiskasvatuksen asemasta lakiuudistuksen varhaisemmassa vaiheessa, jotta Saamelaiskäräjien näkemykset ja uhanalaisilla alkuperäiskansan kielillä järjestettävän varhaiskasvatuksen erityisluonne ja -tarpeet olisi voitu ottaa huomioon hallituksen esityksessä. Saamelaiskäräjät katsoo, että neuvottelu, joka käydään siinä vaiheessa, kun ministeriö on jo lyönyt lukkoon kantansa eikä hallituksen esitykseen olla enää valmiita tekemään muutoksia, ei vastaa saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaista neuvotteluelvoitetta.

OKM:n kanta OKM käsitteli ehdotuksen. OKM pysyy kokouksessa esittämässään kannassa, jonka mukaan Saamelaiskäräjien esittämää muutosta hallituksen esitykseen ei tehdä. OKM katsoo, että sähköpostitse lähetetty täydennys on asiallisesti sama, mitä Saamelaiskäräjät esitti kokouksessa. OKM:n kannan perustelut on esitetty aiemmin pöytäkirjan kohdassa 4. OKM vastasi esitykseen 9.4.2018 kirjallisesti lähettämällä tämän pöytäkirjan luonnoksen sähköpostitse tarkastettavaksi. OKM toteaa myös, että Saamelaiskäräjien esitystä ei toteutettu aiemmin todetuista asiaperusteluista johtuen, eikä asiaan vaikuttanut neuvottelun aikataulu.

Neuvotteluiden lopputulos

Molemmat osapuolet ovat esittäneet kantansa. Lakiesityksen 12 §:n perusteluiden osalta osapuolet jäivät erimielisiksi.

Pöytäkirja liitetään lain valmisteluasiakirjoihin. Viranomaisen katsoo täyttäneensä asiassa neuvotteluvuotteensa, sillä Saamelaiskäräjille on varattu tilaisuus tulla kuulluksi ja neuvotella asiasta. Saamelaiskäräjälain 9 §:n mukaiset neuvottelut katsotaan päättyneiksi.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Tarja Kahiluoto

Tarja Kahiluoto, neuvotteleva virkamies, OKM

18.4.2018

päivämäärä

Tiina Sanila-Aikio

Tiina Sanila-Aikio, Saamelaiskäräjien puheenjohtaja

19.4.2018

päivämäärä